PASTKI JAG' PROGENIYASINING ETIOLOGIYASI VA PATOGENEZI

Ilmiy rahbar: **Xasanov Adham Ibrogimovich**
Ahmedova Nozimaxon Murodjon qizi
Nabiyeva Madinabonu Sobirjon qizi
Central Asian Medical University, Stomatologiya yo'nalish klinik ordinatorlari
E-mail: akh_nozik1206@mail.ru
E-mail: madinabonunabiyeva3@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23015488

Annotatsiya. Ushbu tezisda zamonaviy ilmiy adabiyotlar asosida pastki jag' progeniyasi rivojlanishining genetik va tashqi omillari hamda III sinf anomaliyasi bo'lgan bemorlarda yuz-jag' skeletining o'sish xususiyatlari tahlil qilingan. O'sish davrida anomaliyaning kuchayish mexanizmlari va ularning davolash vaqtini tanlashdagi ahamiyati ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: pastki jag' progeniyasi, III sinf anomaliyasi, etiologiya, irsiyat, o'sish, skeletal yetuklik, patogenez.

Dolzarbligi. Pastki jag' progeniyasi ko'p omilli anomaliya bo'lib, uning rivojlanishida irsiy moyillik va tashqi omillar o'zaro ta'sirda ishtirok etadi [1, 2]. Anomaliyaning o'ziga xos xususiyati uning o'sish davrida kuchayib borishidir. Etiologik omillar va o'sish qonuniyatlarini bilish anomaliyaning rivojlanishini bashorat qilish, profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish hamda ortopedik va jarrohlik davolashning maqbul vaqtini tanlash uchun zarur.

Maqsad. Ilmiy adabiyotlar tahlili asosida pastki jag' progeniyasining etiologiyasi va patogenezi haqidagi zamonaviy ma'lumotlarni umumlashtirish.

Material va usullar. PubMed, Google Scholar va Cochrane Library ma'lumotlar bazalarida chop etilgan genetik, epidemiologik va klinik tadqiqotlar hamda sharh maqolalar "mandibular prognathism genetics", "Class III etiology", "Class III growth" kalit so'zlari bo'yicha tahlil qilindi.

Natijalar. Irsiy omillar pastki jag' progeniyasining asosiy sababi hisoblanadi. Buning klassik misoli Gabsburglar sulolasida ko'plab avlodlar davomida kuzatilgan pastki jag' prognatiyasi ("Gabsburg jag'i") bo'lib, Wolff va hammualliflari Yevropaning zodagon oilalari shajarasini tahlil qilib, bu belgining irsiy uzatilishini tasdiqlagan [3]. Cruz va hammualliflari oilaviy tadqiqotda progeniyaning irsiylanishida asosiy gen ta'siri va ko'p omilli komponent mavjudligini ko'rsatgan [4]. Yamaguchi va hammualliflari koreys va yapon bemorlarida genom bo'ylab bog'liqlik tahlilini o'tkazib, pastki jag' prognatiyasi bilan bog'liq bir nechta xromosoma lokuslarini aniqlagan [5]. Bu ma'lumotlar anomaliyaning poligen xarakterga ega ekanligini va etnik guruhlar o'rtasidagi tarqalish farqini qisman tushuntiradi.

Tashqi omillar ham progeniya rivojlanishida muayyan rol o'ynaydi. Ular jumlasiga tanglay bodomcha bezlarining kattalashishi va og'iz orqali nafas olish, tilning pastda va oldinda joylashuvi, zararli odatlar, sut tishlarining erta yo'qotilishi va frontal tishlarning erta kontakti kiradi [1, 6]. Bu omillar, ayniqsa, funksional (soxta) progeniya rivojlanishida muhim ahamiyatga ega; o'z vaqtida bartaraf etilmasa, funksional shakl skeletal shaklga o'tishi mumkin. Bundan tashqari, yuqori jag' gipoplaziyasi lab va tanglay tug'ma kemtikligi hamda ayrim sindromlarda uchraydi, kattalarda esa akromegaliya pastki jag'ning ortiqcha o'sishiga olib keladi [6].

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Patogenezda yuz-jag‘ skeletining o‘sish xususiyatlari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Baccetti va hammualliflari davolanmagan III sinf bemorlarida skeletal nomutanosiblik yosh bilan kuchayib borishini, pastki jag‘ning o‘sishi, ayniqsa, pubertat o‘sish sakrashi davrida jadallashishini va o‘smirlik davrining oxirigacha davom etishini ko‘rsatgan [7]. Pastki jag‘ o‘sishi yigitlarda qizlarga nisbatan uzoqroq davom etadi [1, 7]. Shu sababli skeletal yetuklik darajasini baholash muhim: bo‘yin umurtqalarining yetilish (CVM) usuli pubertat o‘sish cho‘qqisi va uning tugashini aniqlash imkonini beradi [8]. O‘sish yakunlanmasdan oldin o‘tkazilgan ortognatik jarrohlik pastki jag‘ning qolgan o‘sishi tufayli retsidivga olib kelishi mumkin [1, 6].

Xulosa. Pastki jag‘ progeniyasi ko‘p omilli anomaliya bo‘lib, uning rivojlanishida poligen irsiy moyillik yetakchi rol o‘ynaydi, tashqi omillar esa, ayniqsa, funksional shakllarning rivojlanishiga hissa qo‘shadi. III sinf bemorlarida skeletal nomutanosiblik o‘sish davrida, xususan pubertat o‘sish sakrashida kuchayadi va pastki jag‘ o‘sishi o‘smirlik davrining oxirigacha davom etadi. Shu sababli oilaviy anamnezni hisobga olgan holda erta skrining, skeletal yetuklikni CVM usulida baholash va o‘sish yakunlanganligini tasdiqlagandan keyin jarrohlik davosini rejalashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Proffit W.R., Fields H.W., Larson B.E., Sarver D.M. Contemporary Orthodontics. – 6th ed. – Philadelphia: Elsevier, 2019. – 744 p.
2. Ngan P., Moon W. Evolution of Class III treatment in orthodontics // American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics. – 2015. – Vol. 148, №1. – P. 22–36.
3. Wolff G., Wienker T.F., Sander H. On the genetics of mandibular prognathism: analysis of large European noble families // Journal of Medical Genetics. – 1993. – Vol. 30, №2. – P. 112–116.
4. Cruz R.M., Krieger H., Ferreira R. et al. Major gene and multifactorial inheritance of mandibular prognathism // American Journal of Medical Genetics Part A. – 2008. – Vol. 146A, №1. – P. 71–77.
5. Yamaguchi T., Park S.B., Narita A., Maki K., Inoue I. Genome-wide linkage analysis of mandibular prognathism in Korean and Japanese patients // Journal of Dental Research. – 2005. – Vol. 84, №3. – P. 255–259.
6. Proffit W.R., White R.P., Sarver D.M. Contemporary Treatment of Dentofacial Deformity. – St. Louis: Mosby, 2003. – 752 p.
7. Baccetti T., Franchi L., McNamara J.A. Jr. Growth in the untreated Class III subject // Seminars in Orthodontics. – 2007. – Vol. 13, №3. – P. 130–142.
8. Baccetti T., Franchi L., McNamara J.A. Jr. The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in dentofacial orthopedics // Seminars in Orthodontics. – 2005. – Vol. 11, №3. – P. 119–129.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.